

Türk Turizm Araştırmaları Dergisi

2023, 7(4): 610-627.

DOI: [10.26677/TR1010.2023.1343](https://doi.org/10.26677/TR1010.2023.1343)

ISSN: 2587-0890 Dergi web sayfası: <https://www.tutad.org>

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Sosyal Turizmin Engelliler ve Ailelerinin Üzerindeki Etkisi: Erdek'te Bir Uygulama*

Öğr. Gör. Dr. Semih SARIİPEK, Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, Erdek Meslek Yüksekokulu, Balıkesir, e-posta: ssariipek@bandirma.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6585-626X>

Öğr. Gör. Ayşegül DEMİR SARIİPEK, Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Balıkesir, e-posta: asariipek@bandirma.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4341-8397>

Öz

Bu araştırmanın amacı sosyal turizmin Erdek'te yaşayan engelli bireyler ve aileler üzerindeki etkisi ve bu bireylerin sosyal turizm hakkındaki görüşlerinin ortaya çıkarılmasıdır. Araştırmada nitel metodoloji içerisinde yer alan ve sınırları belirli bir sistemin derinlemesine incelenmesine olanak sağlayan "Örnek Olay" deseni tercih edilmiştir. Verilerin elde edilmesinde yarı yapılandırılmış mülakat tekniğinden yararlanılmıştır. 04.10.2023-07.10.2023 tarihleri arasında 4 engelli ebeveyni ve 3 özel eğitim öğretmeni ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizi MAXQDA programı ile tümevarımsal tematik analizi benimsenerek gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre engelli bireylerin aileleri ve öğretmenleri sosyal turizm faaliyetlerinin yetersiz olduğunu, sosyal turizmin bir ihtiyaç olduğunu ifade etmektedirler. Sosyal turizmin engelli bireyler üzerinde etkisine bakıldığında ise "mutluluk", "iletişim kurma", "iyileşme", "harekete geçme" ve "topluma uyum sağlama" gibi kavramların ortaya çıktığı görülmüştür. Engelli bireylerin aileleri ve öğretmenleri sosyal turizm faaliyetlerinin hem kamu sektörü hem de özel sektör tarafından organize edilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

* Bu çalışma Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Sosyal Sorumluluk ve Gönüllülük Koordinatörlüğü tarafından onaylanan "Sosyal Sorumluluk Örneği: Üniversite ve Yerel Yönetimler İş birliği ile Sosyal Turizm" adlı projeden üretilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Turizm, Engelli, Erdek.

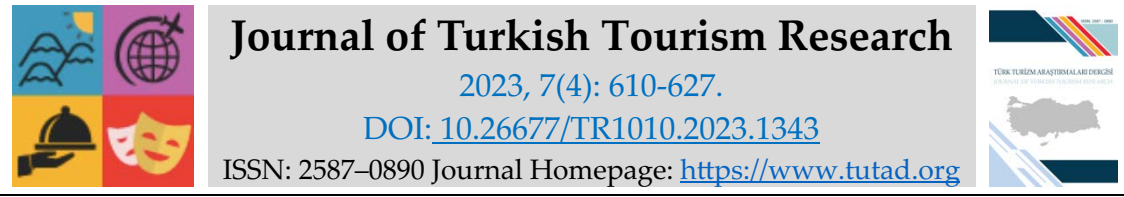
Makale Gönderme Tarihi: 16.10.2023

Makale Kabul Tarihi: 09.12.2023

Önerilen Atıf:

Sariipek, S. ve Demir Sariipek, A. (2023). Sosyal Turizmin Engelliler ve Ailelerinin Üzerindeki Etkisi: Erdek'te Bir Uygulama, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 7(4): 610-627.

© 2023 Türk Turizm Araştırmaları Dergisi.

RESEARCH PAPER

The Impact of Social Tourism on Individuals with Disabilities and Their Families: A Case Study in Erdek

Dr. Semih SARIİPEK, Bandırma Onyedi Eylül University, Erdek Vocational School, Balıkesir, e-mail: ssariipek@bandirma.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6585-626X>

Lecturer Ayşegül DEMİR SARIİPEK, Bandırma Onyedi Eylül University, Vocational School of Health Services, Balıkesir, e-mail: asariipek@bandirma.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4341-8397>

Abstract

The purpose of this research is to explore the impact of social tourism on individuals with disabilities and their families living in Erdek, and to uncover the opinions of these individuals regarding social tourism. Within the framework of qualitative methodology, the "Case Study" design, which allows for an in-depth analysis of a specific system with defined boundaries, has been chosen. Semi-structured interview technique was utilized to collect the data. The data obtained from interviews conducted with 4 parents of disabled individuals and 3 special education teachers between 04.10.2023 and 07.10.2023 were analyzed using the MAXQDA software through an inductive thematic analysis approach. According to the research findings, families of disabled individuals and their teachers express that social tourism activities are inadequate and that social tourism is a necessity. When examining the impact of social tourism on disabled individuals, concepts such as "happiness," "communication," "healing," "taking action," and "social integration" have emerged. The families and their teachers of disabled individuals have stated that social tourism activities should be organized by both public and private sectors.

Keywords: Social Tourism, Disability, Erdek.

Received: 16.10.2023

Accepted: 09.12.2023

Suggested Citation:

Sariipek, S. and Demir Sariipek, A. (2023). The Impact of Social Tourism on Individuals with Disabilities and Their Families: A Case Study in Erdek, *Journal of Turkish Tourism Research*, 7(4): 610-627.

© 2023 Türk Turizm Araştırmaları Dergisi.

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü'nün yayımladığı engellilik raporuna göre dünyada yaşayan her 6 kişiden 1'i bir engele sahiptir (World Health Organisation, 2023). Günümüzde 1 milyarı geçen engelli sayısı, sayıca en fazla olan "azınlık" olarak ifade edilmektedir (Yılmazdoğan, 2015: 200). Genellikle yanlarında bir refakatçi ile seyahat eden engellilerin (Zengin ve Eryılmaz, 2013) turizm aktivitelerine katılmaları hem sosyal hem de bireysel anlamda önemli bir ihtiyaç olarak değerlendirilmektedir (Sarıpek, 2023: 19).

Engellilerin turizm faaliyetlerine katılmalarında karşılarına "engel" olarak çıkan birtakım faktörler mevcuttur. McKercher ve arkadaşları (2003) bu engelleri içsel (bireyin kendisinden ve ekonomik yetersizlikten kaynaklanan engeller) ve dışsal (çevresel ve diğer engeller) olmak üzere iki başlıkta ifade etmektedir. Bu bağlamda engelli bireyin turizme katılma noktasında öncelikle istekli olması daha sonra ekonomik anlamda yeterli güce sahip olması gerekmektedir. Kısaca öncelikle içsel engellerin yok edilmesi gerekmektedir. Literatürde sıkça tartışılan işletmelerin engelliler için uygunluğu dışsal engeller anlamında sonraki adım olarak ifade edilebilir.

Tüm dünyada engellilerin %80'inin gelir düzeylerinin düşük olduğu ülkelerde yaşaması engellilerin turizm faaliyetlerine katılma noktasında önemli bir sorun olarak görülebilir (Uğurlu ve Ar, 2014). Engellilerin turizme katılma noktasında ekonomik sorunların önemli bir yeri bulunmaktadır (Sarışık ve Düşünür, 2019; Nalçacı İkiz ve Solunoğlu, 2017). Uygulamalara bakıldığında Türkiye'de engelli bireylerin yeterince turizm hareketliliğinden faydalanamadıkları sonucuna ulaşılmaktadır (Akdu ve Akdu, 2018).

Ekonomik engellerin aşılması noktasında devreye "sosyal turizm" olgusu girmektedir. İlk defa Hunziker (1951) tarafından tanımlanan sosyal turizm "toplumda yaşayan ekonomik ya da farklı açılardan dezavantajlı grupların turizm faaliyetlerine katılmalarından doğan ilişkiler bütünü" olarak ifade edilmektedir. Minnaert ve arkadaşları (2006: 9) ise sosyal turizmi "hem ziyaretçilere hem de turizm işletmelerine fayda sağlayan ve manevi değeri olan bir hareket" olarak ifade etmişlerdir. Bu çalışmada, sosyal turizm engelli bireyler ve aileleri açısından değerlendirilecektir.

Bu araştırmada Erdek'te yaşayan ve ekonomik açıdan da dezavantajlı bir grup olan engelli bireylerin ailelerinin sosyal turizm hakkındaki düşüncelerinin ve sosyal turizmin engelli bireyler ve aileleri üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğunun ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda "Sosyal turizm, engelli bireyler ve aileleri üzerine nasıl bir etkiye sahiptir?" sorusu araştırmanın problemini oluşturmaktadır. Araştırmanın alt problemleri ise şu şekildedir:

- Engelli bireylerin aileleri ve öğretmenleri sosyal turizm hakkında ne düşünmektedir?
- Sosyal turizm faaliyetlerine katılan engelli bireylerin aileleri ve öğretmenleri bu faaliyetlerin kimler tarafından organize edilmesi gerektiğini düşünmektedir?

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Türk Dil Kurumu (TDK) engelliliği "engeli olan kimse" ve "Doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duysal veya sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmiş, toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri çeken kimse" olarak tanımlamaktadır (www.sozluk.gov.tr). Engellilik doğumda ya da sonradan ortaya çıkan rahatsızlık, kaza vb. olaylar sonucunda bireyin kendi başına yapamadığı veya destek ihtiyacı duyduğu bedensel veya zihinsel faaliyetlerini gerçekleştirme yaşadığı kısıtlılık halidir (Zengin ve Eryılmaz, 2013). Bu durum sonucunda bireyde yürüme, görme, işitme, konuşma gibi faaliyetlerde çeşitli zorluklar yaşanmaktadır.

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün (UNWTO) yaptığı açıklamaya göre 2019 yılında dünyada toplam 1,5 milyar insan seyahat etmiştir (www.unwto.org). Bu bağlamda engelli bireylerin seyahat etme özgürlüğüne kavuşması veya seyahat engellerinin kaldırılması amacıyla yapılacak çalışmalar bu sayıyı da artıracaktır. Engellilerin turizm aktivitelerine katılmaları küresel pazarın da büyümesine yol açacaktır (Özeren, 2019: 30). Engelli bireylerin refakatçileri ile birlikte hareket ederek turizm faaliyetlerine katılması sonucu bu pazarın potansiyelinin çok yüksek olduğu ifade edilebilir (Zengin ve Eryılmaz, 2013).

Literatürde engelli bireylerin gerçekleştirmiş olduğu turizm faaliyetlerinin engelli turizmi (Buhalis vd., 2005), engelsiz turizm (Wang, 2011), erişilebilir turizm (Qiao vd., 2021) ya da kapsayıcı turizm (Benjamin vd., 2021) olarak ifade edildiği görülmektedir. Bu farklılığın ya da tanım birliğinin olmamasının araştırmacıların yürüttükleri çalışmalarda yer alan engelli bireylerin farklı istek ya da beklentilerinin olmasından kaynaklandığı ifade edilebilir (Balcı, 2021). Örneğin Özhan (2017) çalışmasında engellilerin turizm faaliyetlerinde en önemli beklentilerinin "erişilebilirlik" olduğunu ifade etmektedir.

Modern hayatın içerisinde turizm, engellilerin yaşam kalitelerini artıran ve toplumla bütünleşmelerini, sosyalleşmelerini ve kendine olan güven ve öz saygılarını artıran bir olgu olarak ifade edilmektedir (Kastenholz vd., 2015; McCabe, 2009; Yau vd., 2004).

Tanım birliğinin olmaması bir yana engelli bireylerin turizm faaliyetlerine ne derecede katıldıkları ya da sorunlarının neler olduğu asıl tartışma konusudur. İçöz (2019) engelli çocuklara sahip ailelerin genellikle kendi imkanları ile sakin yerlere gittiklerini, kendilerine uygun tesis bulunduğu mutlak turizm faaliyetlerine katılacaklarını ifade etmektedir. Nalçacı İkiz ve Solunoğlu (2017) araştırmalarına katılan 256 engelli ebeveyninin 142'sinin turizm faaliyetlerine katılmadıklarını, maddi imkansızlıkların turizm faaliyetleri konusunda önemli bir engel olduğunu belirtmektedir.

Hunziker'in (1951) sosyal turizm tanımından sonra literatürde çeşitli tanımlar yapıldığı görülmektedir. Sosyal turizm kavramı, ekonomik gücü diğer bireylere göre nispeten zayıf kesimin çeşitli kolaylaştırıcılar yoluyla turizm faaliyetlerine katılmaları ve bu durumdan doğan ilişkiler bütünü olarak ifade edilmektedir (Usta, 1982: 7). Hall (2000) ise, toplumda ekonomik anlamda zayıf ya da başka dezavantajları bulunan bireylerin turizm hareketliliğine katılması sonucunda ortaya çıkan olgunun sosyal turizm çerçevesinde değerlendirilebileceğini ifade etmektedir. Tanımlardan anlaşılacağı üzere, ekonomik gücü zayıf olan bireylerin sosyal turizmin odak noktasında olduğu görülmektedir. Bunun yanında çeşitli dezavantajlı grupların da (yaşlılar, engelliler, çocuklar, öğrenciler gibi) sosyal turizmin kapsamı içerisinde yer aldığı ifade edilebilir (Kızılırmak ve Ertuğral, 2012).

Sosyal turizmin temel amacının ekonomik gücü zayıf olan bireylerin turizm faaliyetlerine katılmasının sağlanması olarak ifade edilebilir. Bu sayede bu kesimin de turizmin çeşitli faydalarından (eğlence, dinlenme, sağlık vb.) yararlanması mümkün kılınmaktadır. Bunun yanında sosyal turizmin çeşitli amaçları da bulunmaktadır. Bunlar (Usta, 2014: 49):

- Yerel halkın tatile çıkamaması sebebiyle turistlere karşı besledikleri kin, nefret gibi duyguların azaltılması,
- Sosyal eşitliğin sağlanması,
- Bireyin kendi ülkesini tanımmasının sağlanması,
- Kötü alışkanlıkların azaltılması,
- Sosyal kaynaşmanın sağlanması,
- Yaşlılar için aktif bir yaşam ortamı sağlanması,
- Bireyin daha iyi yaşam ortamına sahip olmasının sağlanması olarak sıralanabilir.

Sosyal turizmin yukarıda sayılan amaçları doğrultusunda engelli bireyler ya da ekonomik gücü zayıf olan engelliler veya aileleri düşünüldüğünde, sosyal turizmin dezavantajlı gruplar açısından önemi görülmektedir.

Engelliler Açısından Sosyal Turizmin Önemi

Tüm insanların olduğu gibi engelli bireylerin de dinlenme, eğlenme, yeni yerler görme gibi ihtiyaçları bulunmaktadır (Eryılmaz, 2010: 2). Fakat engelli bireylerin tatilleri süresince karşılaştıkları zorluklar, turizm aktivitelerine katılma isteklerini etkileyebilmektedir (Öztürk vd., 2008). Halihazırda turizm faaliyetlerine katılmalarının önünde çeşitli engellerle karşılaşan engelli bireylerin ekonomik engellerinin de olabileceği düşünüldüğünde turizm olayı engelliler için çıkmaza girebilir. Bu durumda hem engelli bireyler ve refakatçilerinin turizm olayından yararlanması hem de engellilerin sosyal hayata katılmaları için tek çıkar yol sosyal turizm olmaktadır. Bu sebeple engelliler ve ebeveynleri sosyal turizm için önemli bir talep kaynağı olarak ifade edilmektedir (Türkseven, 2022: 30).

Sosyal turizm dezavantajlı grupların turizm faaliyetlerine katılmalarını sağlayarak toplumla bütünleşmeyi hedeflemektedir. Sosyal turizmde ifade edilen öncelikli dezavantajlı gruplar arasında çocuklar, gençler, öğrenciler, dar gelirli ve engelliler bulunmaktadır (Bıçkı vd., 2013: 49). Sosyal turizmin önemi, eksikliğinde daha iyi anlaşılabilir. Örneğin Sarı ve arkadaşları (2022) sosyal turizmin önemine vurgu yaptıkları araştırmada Antalya ilinin Konyaaltı ilçesinde yaşayan yerel halkın turizm bölgesinde yaşamalarına rağmen turizm faaliyetlerine katılmadıklarını ifade etmektedirler. Katılımcıların (72) tamamına yakını (%98,6) sosyal turizm faaliyetlerini yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir.

Sosyal turizmin tek amacı dezavantajlı grupların turizm faaliyetlerine katılmasını sağlamak değildir. Sosyal turizmin diğer amacı turizm faaliyetlerinin bir araç haline getirilerek bireysel gelişimi, aile bütünleşmesini, nesiller arası buluşma ve sosyal entegrasyonu sağlamaktır (Bıçkı vd., 2013: 69). Sosyal turizm, turizm gelişimi ve faaliyetleri yoluyla, dezavantajlı grupların eşitsizliklerine ve dışlanmalarına karşı sergilenen bir duruştur (Akdemir, 2020: 1340).

Dünyada Engelsiz Sosyal Turizm Örnekleri

Dünyanın çeşitli bölgelerinde sosyal turizm uygulamalarına rastlamak mümkündür. Sosyal turizm faaliyetleri sivil toplum kuruluşları aracılığıyla ya da devlet teşvikleri ile yürütülmektedir. Avrupa'da Belçika, İspanya ve Fransa gibi ülkelerde kamu tarafından finanse edilen sosyal turizm uygulamaları genellikle düşük maliyetli ve iç turizm hareketliliğine dayanmaktadır. Bu ülkelerde turizm faaliyetlerine katılmak bir hak olarak algılanmaktadır. Birleşik Krallık ve ABD'de ise turizm nadiren kamu tarafından finanse edilmektedir ve turizm isteğe bir faaliyet olarak değerlendirildiği için bir hak olarak görülmemektedir (Minnaert vd., 2009: 317).

The Family Fund, Birleşik Krallık'ta engelli çocuğu bulunan ailelere destek veren bir kuruluştur. The Family Fund, ailelere yönelik farkındalık oluşturmayı amaçlayarak çeşitli organizasyonlarla iş birliği kurmaktadır. Kuruluş, engelli çocukların turizm faaliyetleri aracılığıyla sosyal beceri kazanmalarını ve güzel deneyim yaşamalarını sağlayabilmek amacıyla ailelere tatil desteğinde bulunmaktadır (Kassa, 2012: 142).

IMSERSO (Instituto de Mayores y Servicios Sociales - İspanyol Yaşlılar ve Sosyal Hizmetler Enstitüsü), İspanya'da sosyal turizm faaliyetlerini devlet eli ile finanse etmektedir (Türkseven, 2022: 46). IMSERSO İspanya kıyı bölgelerinde turizmin yoğun olmadığı sezonlarda yaşlı ve

engelli bireyler için gerçekleştirilen sosyal turizm faaliyetlerinin %30'unu karşılamaktadır. Geri kalan %70'lik kısmı ise sosyal turizm katılımcıları karşılamaktadırlar (Minnaert vd., 2011: 407).

Calypso Programı 2008 yılında Avrupa Komisyonu tarafından kabul edilen bir sosyal turizm projesidir. Projenin amaçları arasında dezavantajlı grupların (yaşlılar, 18-30 yaş arası gençler, engelliler ve düşük gelirli aileler) turizm faaliyetlerine katılmaları, sezon dışı turizm hareketliliğinin artırılarak destinasyonların ekonomik gelirlerinin artırılması ve bu bölgelerde istihdam sağlanması sayılabilir (Calypso, 2011).

Hedef kitlesi arasında engelli bireyleri barındıran başka bir örnek ise Belçika'da Floreal Grup olarak ifade edilebilir. 1939'da faaliyetlerine "herkes için turizm" sloganıyla başlayan Floreal, 5 tatil merkezi ve 8 kamp alanında sosyal turizm faaliyetleri yürütmektedir (Floreal, 2023).

Türkiye'de Engelsiz Sosyal Turizm Örnekleri

Sosyal turizm çeşitli kuruluşlar (kâr amacı güden, kâr amacı gütmeyen, özel ya da resmi) aracılığıyla gerçekleştirilebilmektedir (Minnaert vd., 2009: 316). Engellilerin sosyal hayata adapte olmaları ve turizm hareketliliğinden faydalanmaları amacıyla uygulanan sosyal turizm faaliyetlerinin ülke çapında yayılması önem arz etmektedir (Yürük ve Avcı, 2008: 124).

Sosyal turizmin amacına ulaşabilmesi için kullanabileceği ana araç yerel yönetimler olarak görülmektedir (Kızırmak ve Ertuğral, 2012). Yerel yönetimlerin gerçekleştirdiği en kapsamlı uygulama İstanbul'da bulunmaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelliler Müdürlüğü'ne bağlı iki adet kamp aracılığı ile engelli ve ailelerine sosyal turizm hizmeti ücretsiz bir şekilde sağlanmaktadır (Tınar, 2019: 24). Florya Engelliler Kampında 55 adet konaklama ünitesinde 20 yıldan fazla bir süredir, Şile Engelliler Kampında ise 75 adet konaklama ünitesinde 5 yıla yakın bir süredir engelli ve ailelerine yönelik 1 haftalık ücretsiz tatil imkânı sunulmaktadır (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2023).

Sivil toplum kuruluşlarının gerçekleştirdiği sosyal turizm faaliyetlerine örnek olarak Alternatif Yaşam Derneğinin (AYDER) gösterilebilir. 2002 yılında "Erişilebilir Türkiye" uygulamalarını desteklemek amacıyla kurulan sivil toplum kuruluşu Kaş'ta engelli bireylere yönelik ücretsiz ve tamamen gönüllülerden oluşan Alternatif Kamp faaliyetleri gerçekleştirmektedir (Akdemir, 2020: 1334).

Üçüncü ve son örnek ise bu çalışmanın da araştırma alanını oluşturan Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Sosyal Sorumluluk ve Gönüllülük Koordinatörlüğü tarafından yürütülen "Sosyal Sorumluluk Örneği: Üniversite ve Yerel Yönetimler İş birliği ile Sosyal Turizm" adlı projedir. Proje kapsamında 24 Temmuz 2023 - 14 Ağustos 2023 tarihleri arasında Erdek'te ikamet eden ve ekonomik açıdan da dezavantajlı olan 20 engelli birey ve aileleri Erdek Meslek Yüksekokulu sahilinde günübirlik olarak turizm faaliyetlerine katılmıştır. Projeye Erdek Kaymakamlığı ve özel sektör sponsor olmuştur.

YÖNTEM

Bu çalışmada nitel metodoloji içerisinde yer alan ve sınırları belirli bir sistemin derinlemesine incelenmesine olanak sağlayan "Örnek Olay" deseni tercih edilmiştir. Araştırmada örnek olay deseninin tercih edilmesinin en önemli sebebi örnek olay araştırmalarının olguları kendi doğal ortamında incelemesi ve bu amaç doğrultusunda insan, grup veya organizasyonlar gibi bir veya

birkaç birimden veri toplamak için çoklu veri toplama yöntemini kullanmasıdır (Güçlü, 2019: 364).

Araştırmanın evrenini Erdek'te yaşayan ve 24 Temmuz- 14 Ağustos 2023 tarihleri arasında sosyal turizm projesine katılan engelli bireyler ve aileleri oluşturmaktadır. İlgili tarihlerde Erdek Engelli ve Engelli Aileleri Dayanışma Derneği aracılığıyla projeye 20 engelli birey ve ailesi ile 3 özel eğitim öğretmeni katılmıştır. Örnekleme belirlenmesinde ise amaçlı örnekleme türleri arasından tipik durum örnekleme tercih edilmiştir. Tipik durum örneklemesinin temel amacı genelleme yapmak yerine olgu ve olayların ayrıntılı bir biçimde ele alınması olarak ifade edilmektedir (Patton, 2005). Bu bağlamda örnekleme Erdek'te gerçekleştirilen sosyal turizm projesine katılan 4 engelli velisi ve 3 özel eğitim öğretmeni dahil edilmiştir. Araştırmanın gerçekleştirilebilmesi amacıyla T.C. Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'ndan 2023-8 toplantı numarası ve 03.10.2023 karar tarihi ile onay alınmıştır.

Araştırmada veri toplama amacıyla yarı yapılandırılmış mülakat tekniğinden yararlanılmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakatta belirli bir çerçeve açık uçlu sorular aracılığıyla çizilmektedir. Görüşmenin gidişatına göre araştırmacı ekstra sorular sorarak olguyu derinlemesine inceleme fırsatı bulmaktadır (Altunışık vd., 2012). Araştırmacılar tarafından ilgili literatür taranarak ve uzman görüşü alınarak 7 adet sorudan oluşan mülakat metni hazırlanmıştır. Katılımcılara gönüllülük onam formu imzalatılmış ve izinleri alınarak görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. 12 ile 24 dakika arasında süren görüşmeler 04.10.2023-07.10.2023 tarihleri arasında yüz yüze ve sosyal turizm faaliyetinin gerçekleştirildiği alanda tamamlanmıştır. Araştırmada görüşme yapılan katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1'de ifade edilmektedir.

Tablo 1. Görüşme Yapılan Bireylerin Demografik Özellikleri

	Cinsiyet	Yaş	Engelli Birey ile Yakınlığı	Sosyal Turizm Deneyimi
V1	Kadın	38	Anne	-
V2	Kadın	54	Anne	1 defa
V3	Kadın	51	Anne	-
V4	Kadın	56	Anne	-
Ö1	Kadın	45	Öğretmen	-
Ö2	Kadın	48	Öğretmen	-
Ö3	Kadın	42	Öğretmen	-

Engelli bireylerin anneleri V1, V2, V3 ve V4 olarak; öğretmenleri ise Ö1, Ö2 ve Ö3 olarak kodlanmıştır. Engelli bireylerin öğretmenlerinin ve annelerinin daha önce sosyal turizm deneyimi bulunmamaktadır. Yalnızca V2 İstanbul'da ikamet ettiği sırada bir defa sosyal turizm faaliyetlerine katıldıklarını ifade etmiştir. Araştırmaya konu olan ve aileleriyle birlikte sosyal turizm faaliyetlerine katılan tüm engelli bireyler hafif zihinsel ve bedensel engelli kategorisindedir. Atıfta bulunulan yorumlarda adı geçen engelli çocukların gerçek isimleri belirtilmemiştir.

Araştırmada görüşmelerden elde edilen verilerin analizi MAXQDA programı ile tümevarımsal tematik analizi benimsenerek gerçekleştirilmiştir. Tümevarımsal tematik analizde kod ve temalar önceden belirlenmemekte, aranan temalar veriden elde edilmektedir (Braun ve Clarke, 2006). Bu bağlamda verilerin analizi sürecinde Braun ve Clarke (2019) tarafından önerilen tematik analiz süreci takip edilmiştir. Bu süreç içerisinde araştırmacılar veriye aşına olmuş, öncü kodlar belirlenmiş, temalar araştırılmış, temalar tekrar incelenmiş, temalar tanımlanmış ve araştırma raporu hazırlanmıştır. Araştırmada MAXQDA programı aracılığı ile kelime bulutu oluşturulmuş

ve temalar kod alt kod bölümler modeli ile görselleştirilerek sunulmuştur. Kod alt kod bölümler modeli MAXQDA programı aracılığı ile nitel verilerin görselleştirilerek daha anlaşılabilir bir hale getirilmesine yardımcı olmaktadır. Görseelliğin sağlanabilmesi amacıyla her kodlu bölüm için görsellerde en fazla 5 katılımcıya yer verilerek her kod için en çarpıcı olduğu düşünülen kodlama sunulmuştur.

Araştırmanın güvenilirliğini sağlayabilmek amacıyla veriler yazarlardan bağımsız ve nitel araştırma konusunda uzman bir akademisyen tarafından değerlendirilmiş ve değerlendirmeler kayıt altına alınmıştır. Kodlama aşamasında ise iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlamalar yapılmış ve Miles ve Huberman'ın (1994) kodlayıcılar arası güvenilirlik formülü (görüş birliği / görüş ayrılığı + görüş birliği x 100) kullanılmıştır. Kod uyum oranı %92 olarak hesaplanmıştır ve bu oran kabul edilebilir seviyededir (Creswell, 2009).

BULGULAR

Araştırmada görüşmeler sonucunda elde edilmiş tüm verilerden MAXQDA programı aracılığı ile oluşturulmuş kelime bulutu şekil 1'de gösterilmektedir.

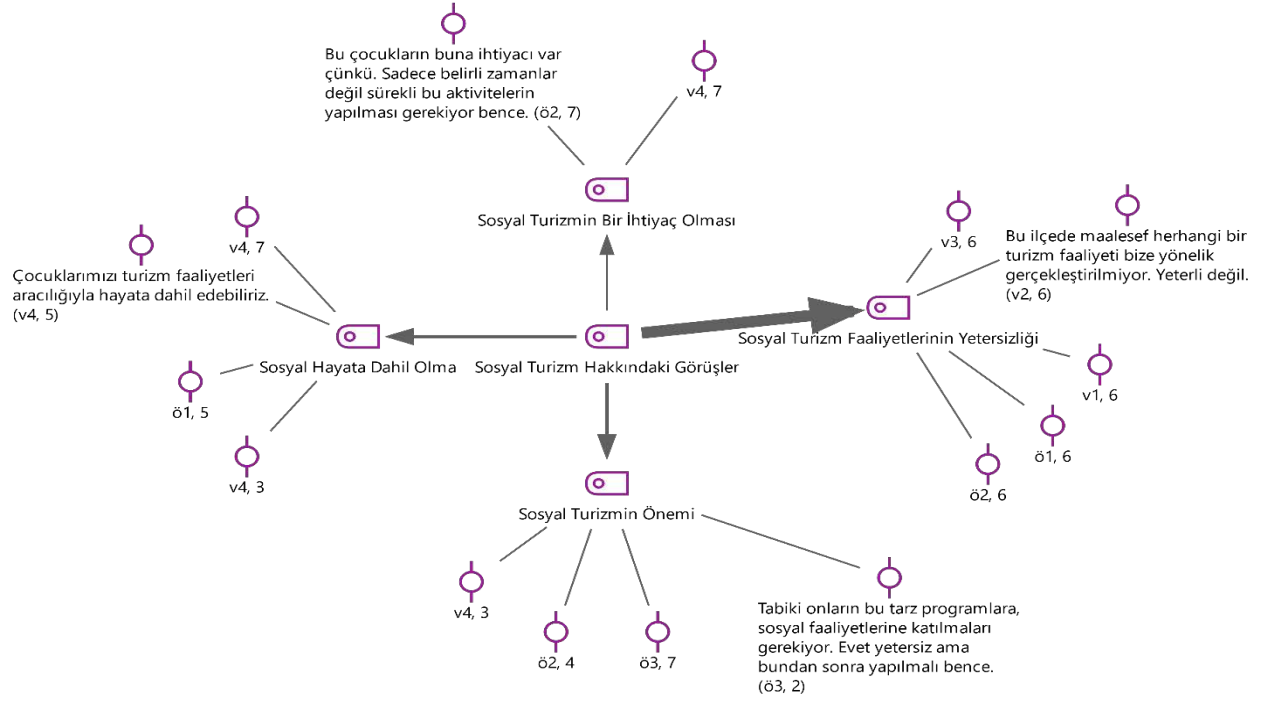

Şekil 1. Verilere İlişkin Kelime Bulutu

Şekil 1'de gösterilen 50 kelimenin bulunduğu kelime bulutu oluşturulurken tek başlarına anlam ifade etmeyen bazı kelimeler (daha, de, veya, gibi, fakat vb.) hariç tutulmuştur. Kelime bulutunda yer alan kelimeler frekanslarına göre büyük veya küçük gösterilmektedir. Kelime bulutuna bakıldığında dikkat çeken ilk kelimeler "mutlu", "güzel", "aile", "birlikte", "engelli" şeklinde sıralanmaktadır. Sosyal turizmin engelli bireyler ve ailelerinin üzerindeki etkisinin araştırılmasının amaçlandığı bu araştırmada ön plana çıkan kelimeler elde edilen bulgularla da tutarlıdır ve araştırma sonuçları hakkında ipuçları vermektedir.

Araştırmada verilerin 3 ana, 4 alt tema altında kodlandığı görülmüştür. Ana temalar sosyal turizm hakkındaki görüşler, sosyal turizmin engelli bireyler ve aileleri üzerindeki etkisi ve sosyal turizmin kim tarafından organize edilmesi gerektiği olarak ifade edilebilir.

Sosyal Turizm Hakkındaki Görüşler

Şekil 2. Sosyal Turizm Hakkındaki Görüşler Temasına Yönelik Yorumların Dağılımını Gösteren Kod Alt Kod Bölümler Modeli

Katılımcıların sosyal turizm hakkındaki görüşlerinin ortaya çıkarılması amacıyla sorulan sorulara verilen cevaplar “sosyal turizmin bir ihtiyaç olması”, “sosyal hayata dahil olma”, “sosyal turizm faaliyetlerinin yetersizliği” ve “sosyal turizmin önemi” şeklinde kodlanmıştır.

Ana tema altında en fazla “sosyal turizm faaliyetlerinin yetersizliği” kodlanmıştır (8) ve tüm katılımcılar bu konuda yorum yapmıştır. Şekil 2’de sosyal turizm hakkındaki görüşler temasına yönelik yorumların dağılımını gösteren kod alt kod bölümler modeli gösterilmektedir.

Şekil 2’de de görüldüğü üzere en fazla kodlama sosyal turizmin yetersizliği üzerine yapılmıştır. Engelli bireylerin aileleri ve öğretmenlerinin tamamı ilçede sosyal turizm faaliyetlerinin yetersizliğinden ya da yapılmayışından şikayetçidir. Sosyal turizmin yetersiz olduğunu ifade eden başka bir katılımcının ifadesi de şu şekildedir:

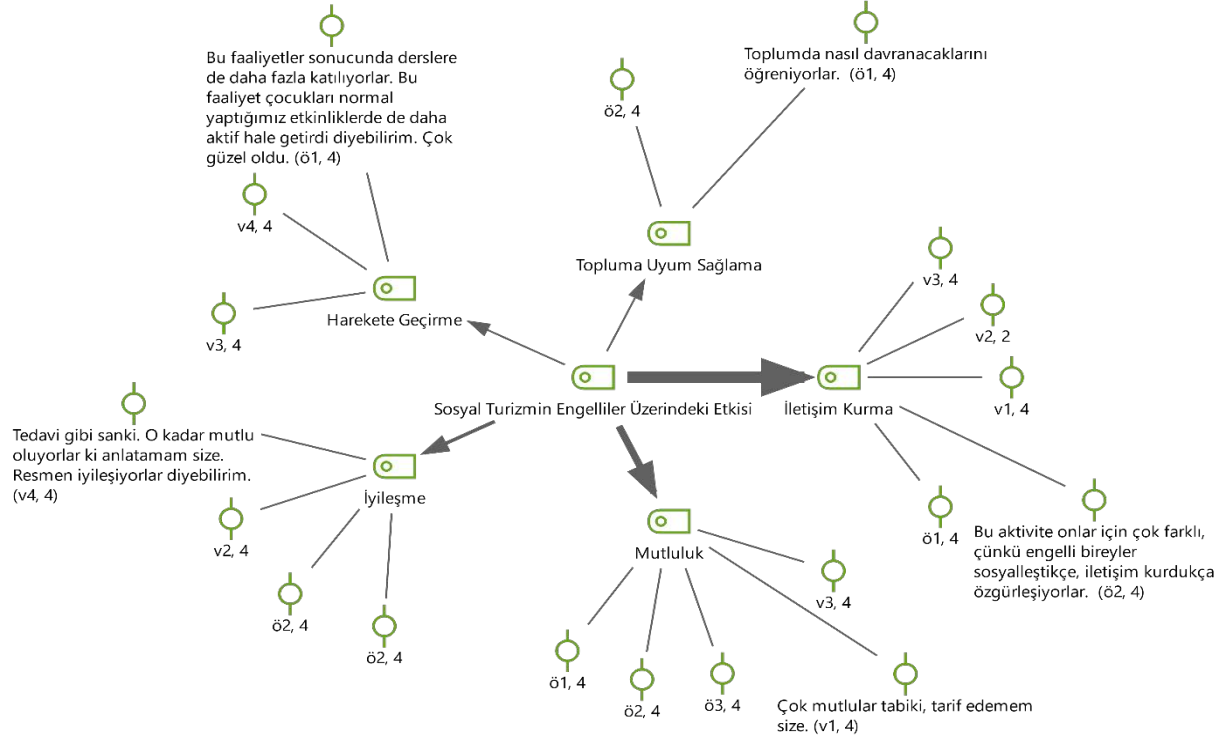
“Şimdi kesinlikle yeterli değil. Sadece bu etkinlik yapıldı mesela. Kesinlikle bizi görmeleri ve sesimizi duymaları lazım.” (V4).

Sosyal Turizmin Engelliler ve Aileleri Üzerindeki Etkisi

Sosyal turizmin engelliler ve aileleri üzerindeki etkisi ana teması araştırmanın temel amacı bağlamında oluşturulmuştur. Katılımcılara yöneltilen sorulara verilen cevaplar bağlamında alt temalar ortaya çıkmıştır. Bu alt temalardan birisi “sosyal turizmin engelli bireyler üzerinde etkisi” iken diğeri ise “sosyal turizmin engelli aileleri üzerindeki etkisi” olarak ifade edilebilir.

Sosyal Turizmin Engelli Bireyler Üzerindeki Etkisi

Sosyal turizm faaliyetlerinin engelliler üzerindeki etkisini açıklayabilmek için engelli bireylerin aileleri ve öğretmenlerine yöneltilmiş sorulara verilen cevaplar “iletişim kurma”, “mutluluk”, “topluma uyum sağlama”, “iyileşme” ve “harekete geçirme” olmak üzere beş kodda toplanmaktadır. Şekil 3’te ilgili alt temaya yönelik yorumların dağılımını gösteren kod alt kod bölümler modeli gösterilmektedir.

Şekil 3. Sosyal Turizmin Engelliler Üzerindeki Etkisi Alt Temasına Yönelik Yorumların Dağılımını Gösteren Kod Alt Kod Bölümler Modeli

Şekil 3’te alt tema altında en fazla “iletişim kurma” kodlanmıştır (10). Tüm veliler ve öğretmenler sosyal turizmin engelli bireyler üzerinde iletişim kurma yeteneklerini artıran bir etki yarattığını ifade etmişlerdir. Modelde yer verilmeyen çeşitli görüşler şu şekilde aktarılabilir:

“Aileleri ile paylaşıyorlar. Bugün denize gittim, orada arkadaşlarımla eğlendim gibi. Normalde okulda her yaptığımızı paylaşmayabilirler belki ama bu tarz faaliyetler gönüllerinde iz bırakıyor ve mutlu oluyorlar bunları da aileleri ile paylaşıyorlar.” (Ö3)

“Mesela eve döndüğünde anlatıyor. Ben dibe daldım ben kumla oynadım ben şöyle yüzdüm diye.” (V4)

İlgili modelde ortaya çıkan diğer kod “mutluluk” olarak gösterilmektedir. Engelli bireyler sosyal turizm faaliyetine katıldıklarında gözle görülür bir şekilde mutlu olmaktadır. Bu ifadeyi destekleyici çeşitli görüşler şu şekilde aktarılabilir:

“Çok mutlular. Mesela buraya her gelişimizde, örneğin gelmeden önce okulda toplanıyoruz, hepsi çok heyecanlılar, soruyorlar öğretmenim gidiyoruz değil mi diye.” (Ö2)

“Hazırlanıyor mesela buraya gelirken, mayosunu hazırlıyor havlusunu hazırlıyor. Çok heyecanlı... Daha mutlu, daha aktif artık. Güzel zaman geçiriyor.” (V4).

Modelde ortaya çıkan ve dikkat çekici bir başka kod ise “iyileşme” olarak ifade edilebilir. Engelli bireyler sosyal turizm faaliyetleri aracılığı ile iyileşebilmektedirler. Onları gözlemleyen anneleri ve öğretmenleri turizmin engelliler üzerindeki iyileştirici etkilerine atıfta bulunmaktadır:

“Örneğin Necdet... Necdet’in ayağında sorun var aslında, ama bir baktım bu yüzme faaliyetlerini yaptığı sırada çok güzel basıyor. Demek ki buradaki problem tamamen fiziksel değil, psikolojik bir sorun da yaşıyorlar.” (Ö2)

“Benim oğlum biraz sıkıntılı bir çocuk. Çok yoruyordu beni. Ama bu faaliyet ona çok iyi geldi. Çocuk sosyalleştikçe iyileşti sanki” (V2)

Tüm bu ifadelerin dışında sosyal turizmin engellileri harekete geçirdiği ve onları toplumla uyumlu bir hale getirdiğine yönelik çeşitli ifadeler de bulunmaktadır. Örneğin harekete geçme ile ilgili V3’ün ifadeleri şu şekildedir:

“...evde bu kadar aktif olduğunu hatırlamıyorum. Burada başka bir çocuk gibi sanki sürekli hareket halinde...” (V3)

Sosyal Turizmin Engelli Aileleri Üzerindeki Etkisi

Sosyal turizm faaliyetlerinin engelli aileleri üzerindeki etkisini açıklayabilmek için engelli bireylerin aileleri ve öğretmenlerine yöneltilmiş sorulara verilen cevaplar “mutluluk”, “eğlenme-dinlenme”, “toplumla entegrasyon”, “çocuğuyla olumlu ilişkiler kurma” ve “rahatsızlık” olmak üzere beş kodda toplanmaktadır. Şekil 4’te ilgili alt temaya yönelik yorumların dağılımını gösteren kod alt kod bölümler modeli gösterilmektedir.

Şekil 4’te alt tema altında en fazla “mutluluk” (6) kodlanmıştır. Tüm veliler ve iki öğretmen sosyal turizme katılan engelli ailelerinin mutlu olduğunu ifade etmektedir. Modelde yer verilmeyen çeşitli görüşler şu şekilde aktarılabilir:

“...mutluluk diyebilirim. Çocukları mutlu olunca onlar da çok mutlu ve huzurlu oluyorlar.” (Ö2)

“Benim için en önemli şey çocuğumun mutluluğu...o mutlu olunca ben de mutlu oluyorum.” (V1)

Modelde ortaya çıkan ve dikkat çekici bir başka kod ise “eğlenme-dinlenme” olarak ifade edilebilir. Engelli aileleri üzerinde sosyal turizmin önemli bir etkisi sayılabilecek “eğlenme-dinlenme” kodu ile ilgili çeşitli görüşler şu şekildedir:

“Ben de daha rahat oluyorum. Çocuğum arkadaşlarıyla vakit geçirdiği için bana da zaman kalmış oluyor. Ben de rahatlıyorum.” (V3)

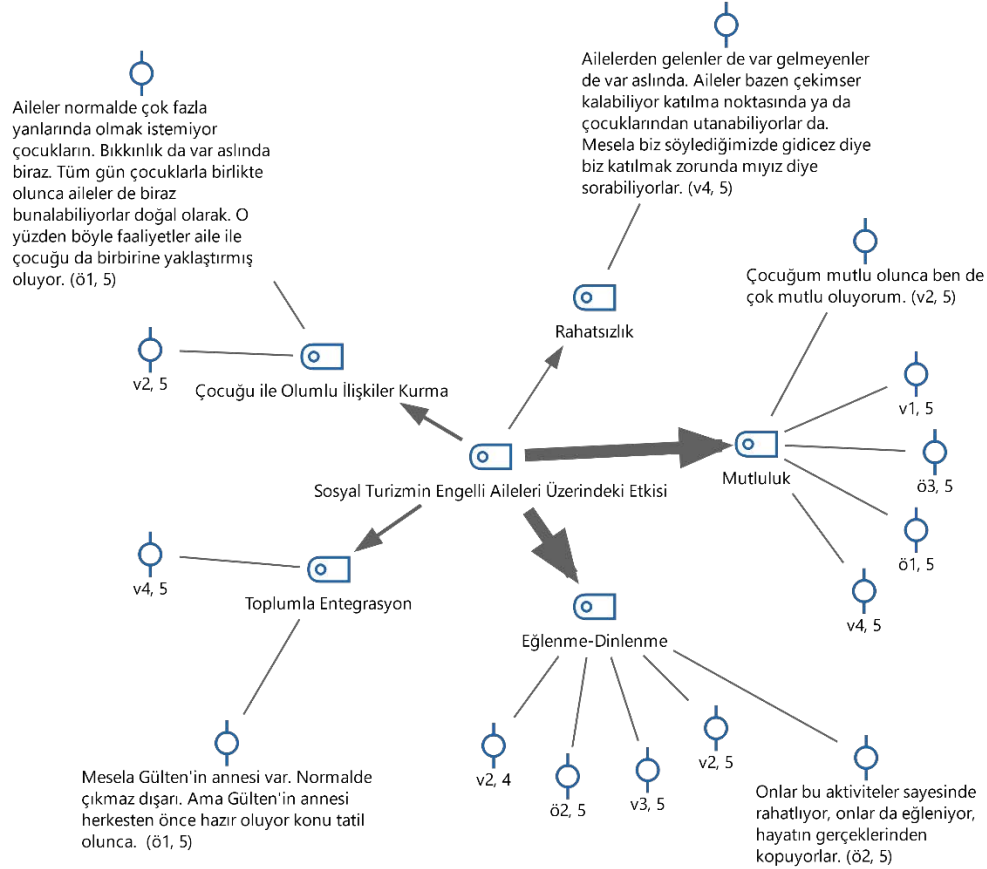
“Ben çok bunalmıştım yani. Benim oğlum biraz sıkıntılı bir çocuk. Çok yoruyordu beni. Bu bana iyi geldi, dinlendiğimi hissediyorum.” (V2)

Engelli bireylerin ailelerinin eğlenme ve dinlenmeye ne kadar ihtiyacı olduğunu ve çektikleri zorlukları Ö2’nin aşağıda belirtilen ifadeleri net bir şekilde ortaya koymaktadır:

“Bu tarz aktivitelere genellikle anneler katılıyor. Zaten anneler tüm yükü çekiyor. Babalar çok fazla ilgilenmiyor. Onların sorumluluğu normal ailelerden çok daha ağır bence. Mesela benim 2 çocuğum var. Ben o anneleri gördükten sonra ben anne değilim diyorum kendime. Gerçek anne onlar bence. Onlar bu aktiviteler sayesinde rahatlıyor, onlar da eğleniyor, hayatın gerçeklerinden kopuyorlar. Anneler bu sayede huzurlu oluyor ve deşarj oluyorlar bence.” (Ö2)

Modelde yer alan diğer kodlar ise “toplumla entegrasyon”, “çocuğu ile olumlu ilişkiler kurma” ve “rahatsızlık” olarak ifade edilebilir. Sosyal turizmin anne ve çocuk arasında olumlu bir ilişki meydana getirmesine yönelik V2’nin ifadeleri dikkat çekicidir:

“Mesela beraber şezlongta oturduk, eğlendik, çay içtik. Hatta birkaç çocuk da yanımıza geldi. Kızımınla çok güzel sohbetlerimiz oluyor. Beraber yüzüyoruz.” (V2)

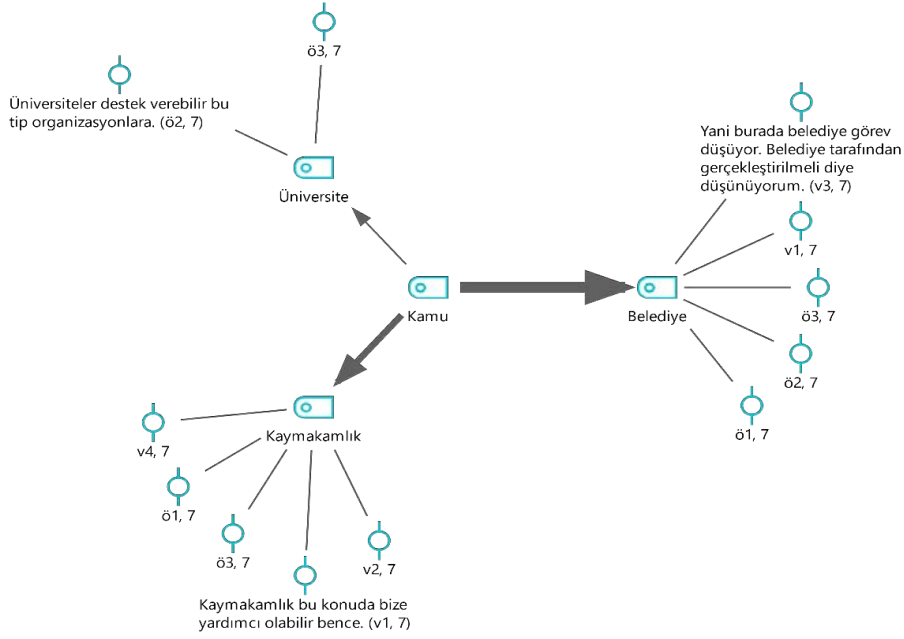
Şekil 4. Sosyal Turizmin Engelliler Üzerindeki Etkisi Alt Temasına Yönelik Yorumların Dağılımını Gösteren Kod Alt Kod Bölümler Modeli

Sosyal Turizmin Kim Tarafından Organize Edilmesi Gerektiği

Sosyal turizmin kim tarafından organize edilmesi gerektiği ana teması araştırmanın alt problemi bağlamında oluşturulmuştur. Katılımcılara yöneltilen sorulara verilen cevaplar bağlamında alt temalar ortaya çıkmıştır. Bu alt temalardan birisi “kamu sektörü” iken diğeri ise “özel sektör” olarak oluşmuştur.

Kamu Sektörü

Sosyal turizm faaliyetlerinin kimler tarafından organize edilmesi gerektiği sorularına verilen cevaplar ilk alt tema olan “kamu sektörü” temasında “belediye”, “kaymakamlık” ve “üniversite” olmak üzere üç kodda toplanmaktadır. Şekil 5’te ilgili alt temaya yönelik yorumların dağılımını gösteren kod alt kod bölümler modeli gösterilmektedir.

Şekil 5. Kamu Sektörü Alt Temasına Yönelik Yorumların Dağılımını Gösteren Kod Alt Kod Bölümler Modeli

Şekil 5'te alt tema altında en fazla "belediye" kodlanmıştır (7). Tüm katılımcılar sosyal turizm faaliyetlerinin belediyeler sorumluluğunda gerçekleşmesi gerektiğini düşünmektedir. 5 katılımcı kaymakamlığın, 2 katılımcı ise üniversitelerin sosyal turizm faaliyetleri içerisinde rolü olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Modelde yer verilmeyen çeşitli görüşler şu şekilde aktarılabilir:

"...yani kim tarafından, öncelikle bence belediyelerin bu faaliyetleri gerçekleştirmesi gerekiyor." (V2)

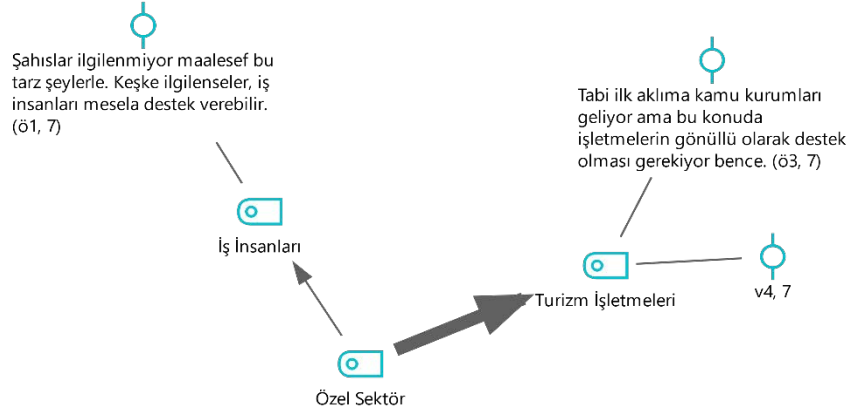
"Bence kamu kurumları ön planda olmalı bu konuda. Kaymakamlık mesela, kaymakam burada mülki amir olarak bize yardımcı olmalı..." (Ö1)

"...üniversite organize edebilir." (Ö3)

Özel Sektör

Sosyal turizm faaliyetlerinin kimler tarafından organize edilmesi gerektiği sorularına verilen cevaplar ilk alt tema olan "özel sektör" temasında "turizm işletmeleri" ve "iş insanları" olmak üzere iki kodda toplanmaktadır. Şekil 6'da ilgili alt temaya yönelik yorumların dağılımını gösteren kod alt kod bölümler modeli gösterilmektedir.

Şekil 6'da alt tema altında "turizm işletmeleri" 2 defa, "iş insanları" 1 defa kodlanmıştır. 3 katılımcı sosyal turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinin sadece kamu sorumluluğunda olmayıp özel sektöre de bu konuda görev düşüğünü ifade etmişlerdir.

Şekil 6. Kamu Sektörü Alt Temasına Yönelik Yorumların Dağılımını Gösteren Kod Alt Kod Bölümler Modeli

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmada engelli bireylerin aileleri ve öğretmenlerinin sosyal turizm hakkındaki düşüncelerinin belirlenmesine yönelik sorulmuş sorulara verilen cevaplar doğrultusunda sosyal turizmin bir ihtiyaç olması, önemli bir aktivite olması, bireyleri sosyal hayata entegre eden bir aktivite olması ve sosyal turizmin yetersizliği (az veya hiç düzenlenmemesi) gibi kavramlar ön plana çıkmaktadır. Engelli bireylerin aileleri ve öğretmenlerinin en fazla katılım sağladığı kavram sosyal turizm faaliyetlerinin yetersizliğidir. Engelli bireyler ve ailelerinin farkında olunması gerekmektedir. Bu sonucu Uğurlu ve Ar'ın (2014) çalışması desteklemektedir. Akdemir (2020) sosyal turizm faaliyetlerinin yetersizliğini ve sınırlı olduğunu ifade etmektedir. Genellikle bu faaliyetleri belediyeler imaj çalışması kapsamında düzenlemektedir.

Sosyal turizmin engelli bireyler üzerindeki etkilerine yönelik ifadeler bakıldığında ise engelli bireylerin sosyal turizm aracılığıyla iletişim kurma, mutluluk, iyileşme, harekete geçme ve topluma uyum sağlama gibi faydalar edindiği görülmektedir. Turizmin özellikle dezavantajlı gruplar tarafından da ulaşılabilir hale getirilmesinin bu faydalar kapsamında ne derece önemli olduğu ortadadır.

Sosyal turizmin engelli bireylerinin ailelerine yönelik etkilerine bakıldığında ise mutluluk, eğlenme-dinlenme, toplumla entegrasyon, rahatsızlık ve çocuğuyla olumlu ilişkiler kurma gibi kavramlar ortaya çıkmaktadır. Araştırmaya katılan katılımcılar bağlamında bir yorum yapılacak olursa engelli bir çocuğu olan ve genellikle ailenin tüm yükünü çeken annelerin sosyal turizm faaliyetleri aracılığı ile dış dünyaya açıldıkları ve kendilerine vakit ayırabildikleri ortama kavuştukları ifade edilebilir.

Sosyal turizmin etkilerine bakıldığında tek olumsuz ifadenin "rahatsızlık" olduğu görülmektedir. Rahatsızlıkla ifade edilmek istenen konu engelli bireylerin ailelerinin toplumla iletişim kurma noktasında yaşadıkları çekinceleridir. Bu durumun ortaya çıkmasındaki temel neden sosyal turizm faaliyetlerinin yetersiz oluşu olarak ifade edilebilir. Engelli bireyler ve aileleri topluma yeteri kadar entegre edilemediğinde ya da dışlandığında toplumla iletişime geçme konusunda çekincelerin ortaya çıkması olasıdır. Engelli bireyler ve ailelerinin turizm faaliyetlerine katılmaları bu noktada önemli görülebilir. Akıncı ve Sönmez (2015) engelli bireyler ve aileleri açısından en büyük engelin ekonomik koşullar olduğunu, imkân sağlandığında turizmin her çeşidinin engellileri mutlu edeceğini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda sosyal turizm faaliyetlerinin önemi gün yüzüne çıkmaktadır. Sarı ve arkadaşları (2022) sosyal turizm

faaliyetlerinin uygulanabilir olması durumunda bu faaliyetlere katılımın da olacağını ifade etmektedirler.

Sosyal turizmin Türkiye’de turizm politikaları içinde yer almaması (Duyamaz ve Temizel, 2022: 229), bu uygulamaların yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ya da bireysel çabalarla yürütülmesi sonucunu doğurmuştur. Bu çalışmada da sözü edilen dünyadaki başarılı sosyal turizm örneklerinin aksine Türkiye’de sosyal turizm faaliyetleri genellikle yerel olarak uygulanmaktadır. Bu araştırma kapsamında engelli bireylerin aileleri ve öğretmenlerine yöneltilen bir diğer soru olan “sosyal turizm faaliyetlerinin kimler tarafından organize edilmesi gerektiği” ise kamu ve özel sektör alt temalarında toplanmaktadır. Katılımcıların tamamı belediyelerin bu konuda temel aktör olması gerektiğini düşünmektedirler. Katılımcılar yerel yönetimlerin yanında özel sektörün de bu konuya destek olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Benzer şekilde Kızırmak ve Ertuğral (2012) belediyelerin gününbirlik ve konaklamalı turlar düzenlediğini, destek almaları halinde sosyal turizm faaliyetlerinin artacağını ifade etmektedir. Bu noktada tüm paydaşların (kamu, özel sektör, STK’lar vb.) sosyal turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilebilmesi amacıyla birlikte hareket etmesi önemlidir. Bu araştırma sonucunda kamu, özel sektöre ve araştırmacılara şu öneriler sunulmaktadır:

- Öncelikle turizmin bir lüks değil bir hak ve ihtiyaç olarak algılanması önemlidir. Sosyal devlet anlayışı içerisinde tüm vatandaşların bu haktan yararlanmasını sağlamak öncelikle kamunun ödevi olarak görülebilir. Bu açıdan sadece yerel yönetimler perspektifinden bu konuya yönelik çalışmalar eksik kalacaktır. Daha genel bir perspektifle karar alıcılar, politika yapıcılar ve tüm aktörler sosyal turizmi toplumun refahını, özellikle dezavantajlı gruplar açısından, artıran bir unsur anlamında sosyal eşitsizliklerin önüne geçilmesi konusunda bir araç olarak görmelidir. Bu bağlamda özel sektörü de teşvik edecek uygulamalar geliştirilebilir, özel sektör ve kamu sektörü iş birlikleri kurulabilir.
- Özellikle sayfiye bölgelerinde işletmeler turizm sezonu dışında engelli bireyler ve ailelerine yönelik çeşitli faaliyetler düzenlenebilir. Bu faaliyetler otelciler birlikleri tarafından ya da münferit bir şekilde organize edilebilir. Sosyal turizm faaliyetleri işletmeler açısından halkla ilişkiler ve imaj çalışmaları kapsamında değerlendirildiğinde bu faaliyetlerin toplum açısından da olumlu algılanacağı açıktır. En azından yerel yönetimlerle iletişim halinde olunarak sponsorluk anlamında katkı sağlanabilir.
- Turizmin etkileri denildiğinde akıllara ilk olarak ekonomik etkiler gelmektedir. Fakat turizmin sosyal etkilerinin de önemi unutulmamalıdır. Literatürde “sosyal turizm” konusunda sınırlı çalışmanın olması dikkat çekicidir. Özellikle akademik camianın bu konuya önem vermesi uygulayıcıların da konuya dikkatini çekebilir. Bu çalışmada Erdek’te yaşayan engelli bireyler ve ailelerinin üzerinde sosyal turizmin etkisi araştırılmıştır. Gelecek çalışmalarda sosyal turizm ve dezavantajlı gruplar üzerine yoğunlaşılabilir. Sosyal turizmin gelişimine katkı sağlayacak çalışmalara odaklanılabilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Destek Bilgisi: Herhangi bir kurum ve/veya kuruluştan destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Etik Onayı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Türk Turizm Araştırmaları Dergisi’nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazar(lar)ına aittir.

Etik Kurul Onayı: Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulundan 03.10.2023 tarih ve 2023-8 sayılı karar numarası ile izin alınmıştır.

Araştırmacıların Katkı Oranı: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

KAYNAKÇA

- Akdemir, H. (2020). Sosyal Turizme Yeni Bir Bakış: Türkiye'nin Alternatif Kamp İncelemesi, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 1328-1343.
- Akdu, U. ve Akdu, S. (2018). Engelli Turizmi: Yasal Düzenlemeler ve Uygulamalar, *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 9(23), 99-123.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2012). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı. (7. Basım)*, İstanbul: Sakarya Yayıncılık.
- Balcı, M. (2021). *Engelli turizmi: Çanakkale*, (Yayınlanmamış Doktora tezi), Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Benjamin, S. Bottone, E. and Lee, M. (2021). Beyond Accessibility: Exploring the Representation of People with Disabilities in Tourism Promotional Materials, *Journal of Sustainable Tourism*, 29(2-3), 295-313.
- Bıçkı, D., Ak, D. ve Özgökçeler, S. (2013). Avrupa'da ve Türkiye'de Sosyal Turizm, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (31), 49-73.
- Braun, V. and Clarke, V. (2006). Using Thematic Analysis in Psychology, *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
- Braun, V. and Clarke, V. (2019). Reflecting on Reflexive Thematic Analysis, *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 11(4), 589-597.
- Buhalis, D., Michopoulou, E., Eichhorn, V. and Miller, G. (2005), Accessibility Market and Stakeholder Analysis – *One-Stop-Shop for Accessible Tourism in Europe (OSSATE)*, University of Surrey, Guildford.
- Calypso (2011). European Commission Enterprise and Industry, [Online] <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a1887a07-91be-4ac5-b190-6360523180bc/language-tr/format-PDF> [Erişim Tarihi: 5.11.2023].
- Creswell, J. W. (2009). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*, USA: Sage Publications.
- Duymaz, M., and Temizel, G. (2022). Social Tourism in the World and Turkey. *International Journal on Engineering, Science & Technology (IJonEST)*, 4(3), 220-231.
- Eryılmaz, B. (2010). *Turizmde Engelli Pazarının Değerlendirilmesi ve Bodrum Örneği*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Floreal (2023). About Group Floreal. [Online] <https://www.florealgroup.be/en/about-floreal> [Erişim Tarihi: 7.11.2023].
- Güçlü, İ. (2019). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. (2. Basım)*, Ankara: Nika Yayınevi.
- Hall, C. (2000). *Tourism Planning: Policies, Processes and Relationships*. Harlow, UK: Prentice Hall. <https://www.sozluk.gov.tr/>, [Erişim Tarihi: 10.11.2023].
- <https://www.unwto.org/unwto-world-tourism-barometer-data> [Erişim Tarihi: 8.11.2023]
- Hunziker, W. (1951). Social Tourism: Its Nature and Problems. *International Tourists Alliance Scientific Commission*. Geneva.

- İçöz, O. (2019). Engelli Çocuklar ve Turizm, *Sivas Interdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*, (3), 39-46.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (2023). Engelliler Şube Müdürlüğü Hizmetleri. [Çevrim içi] <https://saglik.ibb.istanbul/engelliler-sube-mudurlugu/> [Erişim Tarihi: 20.07.2023].
- Kassa, C. (2012). *Case study 8: The family fund, UK*. In L. Minnaert, A. Diekmann, and McCabe, S., *Social tourism in Europe; Theory and practice*, (pp. 142-145). Bristol, UK: Channel View Publications.
- Kastenholz, E., Eusébio, C., and Figueiredo, E. (2015). Contributions of tourism to social inclusion of persons with disability, *Disability & Society*, 30(8), 1259-1281.
- Kızırmak, İ. ve Ertuğral, S. M. (2012). Sosyal Turizmin Gelişiminde Yerel Yönetimlerin Rolü ve Yapılan Uygulamalar, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 33-53.
- McCabe, S. (2009). Who Needs a Holiday? Evaluating Social Tourism, *Annals of Tourism Research*, 36(4): 667-688.
- McKercher, B., Packer, T., Yau, M. K. and Lam, P. (2003). Travel Agents as Facilitators or Inhibitors of Travel: Perceptions of People with Disabilities, *Tourism Management*, 24(4), 465-474.
- Miles, M. B. and Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Source Book* Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Minnaert, L., Maitland, R., and Miller, G. (2006). Social Tourism and its Ethical Foundations, *Tourism Culture & Communication*, 7(1), 7-17.
- Minnaert, L., Maitland, R., and Miller, G. (2009). Tourism and Social Policy: The Value of Social Tourism, *Annals of Tourism Research*, 36(2), 316-334.
- Minnaert, L., Maitland, R., and Miller, G. (2011). What's Social Tourism. *Current Issues in Tourism*, 14(5), 403-415.
- Nalçacı İkiz, A. ve Solunoğlu, A. (2017). Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Turizm Davranışları, *Journal of Recreation and Tourism Research*, 4(2), 92-104.
- Özeren, M. (2019). *Turizm paydaşlarının bakış açılarıyla engelli turizmi: Konya örneği*. (Yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Özhan, E. T. (2017). Engelli Bireylerin Turizm Faaliyetlerine Yönelik Motivasyon ve Beklentilerinin Analizi: Muğla Örneği, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(13), 706-725.
- Öztürk, Y., Yaylı A. and Yeşiltaş M. (2008). Is the Turkish Tourism Industry Ready for a Disabled Customer's Market? The Views of Hotel and Travel Agency Managers, *Tourism Management*, 29(2). 382-389.
- Patton, M. Q. (2005). *Qualitative Research*, John Wiley & Sons, Ltd: New York.
- Qiao, G., Ding, L., Zhang, L. and Yan, H. (2021). Accessible tourism: A bibliometric review (2008-2020), *Tourism Review*, 77(3), 713-730.
- Sarı, C., Çakır, G. ve Doğan, B. (2022). Sosyal Turizm Unutuluyor, Turizmin Tek Amacı Döviz Kazanmak Mıdır?, *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies*, 8(24), 20-37.
- Sarışık, M., ve Düşünür, S. (2019). Turizmde Zihinsel Engelli Bireylerin Yaşadıkları Zorlukların Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 5-25.

- Sarıpek, S. (2023). *Sağlık turizmi işletmelerinde beklenen hizmet kalitesinin memnuniyete etkisi ile fiziksel yaşam kalitesinin psikolojik yaşam kalitesi üzerinde memnuniyetin aracılık rolü*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sakarya.
- Tınar, Y. (2019). Yerel Yönetimlerce Yoksul, Yaşlı ve Engellilere Sunulan Sosyal Destek Hizmetleri'ne Bir Bakış: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği, *Sosyal Çalışma Dergisi*, 3(1), 15-27.
- Türkseven, E. (2022). *Sosyal Turizmi Geliştirmeye Yönelik Talep Yönlü Bir Teşvik Modeli Önerisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü: Sakarya.
- Uğurlu, K., ve Ar, H. (2014). Engelli Bireylerin ve Ailelerin Sorunlarının Tespit Edilememesinin Sosyal Turizm Projelerine Engel Teşkil Etmesi: Kırklareli İli Örneği. *15. Ulusal Turizm Kongresi*, 2014, Ankara, Türkiye.
- Usta, Ö. (1982), *Sosyal Turizm*. İzmir: Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı Yayınları, No:12.
- Usta, Ö. (2014). *Turizm Genel ve Yapısal Yaklaşım*. (4. Basım), Ankara: Detay Yayıncılık.
- Wang, L. (2011). Strategies of Disabled Person's Barrier-Free Tourism Based on Supply-Demand Relationship. *2nd International Conference on Artificial Intelligence, Management Science and Electronic Commerce (AIMSEC)*, 8-10 August 2011, (pp. 4773-4775), IEEE.
- World Health Organisation. (2023). Disability. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-and-health> [Erişim Tarihi: 26.07.2023]
- Yau, K. S. M., B. McKercher, and T. L. Packer. (2004). Traveling With a Disability. More than an Access Issue, *Annals of Tourism Research*, 31(4): 946-960.
- Yılmazdoğan, O. C. (2015). Engelsiz Turizm, (Editör) Temizkan, S. P.: *Sağlık Turizmi içinde* (ss. 195-218) Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yürük, E. Ö., ve Avcı, N. (2008). Engelliler ve Turizm: Avrupa Birliği ve Türkiye Uygulamaları Üzerine Kavramsal Bir Karşılaştırma, *Avrasya Etüdleri*, 34(2), 109-125.
- Zengin, B. ve Eryılmaz, B. (2013). Bodrum Destinasyonunda Engelli Turizm Pazarının Değerlendirilmesi, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 6(11), 51-74.